

گەرانه وهپه كى بههيزى سه در!

30-08-2022

نووسه ره كان

زريان روژه لاتی

كورتە : گوتاریکی موقتەدا سەدر بەس بوو بۆ ئەو هی پێكدادانی نیوان ئەندام و لایهنگرانی رهوتەكهی له گهڵ به شێك له گرووپه چهكداریه كانی شیعه را بگێردرێت

گوتارڤي موقته‌دا سهدر به‌س بوو بۇ ئەوهی پڭدادانی نڭوان ئەندام و لایه‌نگرانی ره‌وته‌کە له‌گه‌ل به‌شڭ له‌ گروویه چه‌کداریه‌کانی شیعه رابگیردڤت. ئەمه‌ش گه‌رانه‌وه‌یه‌کی به‌هیزی سهدر بوو. به‌تایه‌ت دواي ئەو "وازه‌ینه‌ی" که رایگه‌یاندبوو! ئەو جارڤي دیکه نمایشی توانا و ده‌سه‌لاتی بن رکا به‌ری خۆی به‌سهر لایه‌نگره‌کانی ره‌وته‌کە کرده‌وه و له‌ رڭگه‌ی گوتاره‌کە، ئەوهی پیشاندا که سه‌ره‌پای "وازه‌ینه‌ان"، پرۆسه‌ی سیاسی به‌بن سهدر، لانیکه‌م له‌ ماوه‌ی کورتخایه‌ندا، واتای ئالۆز و ناسه‌فامگیری ده‌ده‌ات. هه‌روه‌ها مۆرڤي راستیش بوو له‌و شرۆفانه‌ی که پڭیانوابوو هیشتا زوو پڭدادانه‌کان ببه‌ شه‌رڤي فراوانی نڭوخۆی شیعی.

زیادبونی گوشاره‌کان و په‌رچه‌کرداری سهدر

له‌ ماوه‌ی رابردوودا چوارچڤوه‌ی هاوئاهاه‌نگی هه‌وله‌کانی چرک‌دبووه‌وه بۇ ئەوهی کۆبوونه‌وه‌یه‌کی په‌رله‌مان رڭکبخت تاوه‌کو قسه‌ی خۆی بباته‌ سه‌ر. ئەمه‌ش به‌بن گۆیدانه ئەو داوایه‌ی سهدر سه‌باره‌ت به‌وه‌ی پڤویسته ده‌سه‌بجڤ په‌رله‌مان هه‌لبوه‌شڤته‌وه. هاوکات له‌گه‌ل ئەوانه‌شدا، ره‌خنه‌کانی "تایه‌توللا" کازمی حائیری له‌ سهدر و داواکە له‌ شیعه‌کان بۇ ئەوه‌ی رابه‌ری ئیران بکه‌نه مه‌رجه‌ی خۆیان، گورڤڭ بوو له‌ پڭگه‌ی ئایینی سهدر. کاتی خۆی، سهدر لای حائیری وانە "خارج له‌ فیه‌می" ده‌خویند و به‌و پڤیه‌ی هه‌رکه‌سڭ که به‌هوی بیڤته مه‌رجه‌ی ته‌قلید، پڤویستی به‌ ره‌زامه‌ندی مه‌رجه‌ی دیکه‌یه، ئیدی له‌مه‌ودوا سهدر ناچاره له‌ ده‌رگای مه‌رجه‌ی دیکه بدات! ئەمه‌ بڭگه له‌وه‌ی که هه‌ندڤ له‌ موقلیده‌کانی حائیری که بۇ خۆی خه‌لکی عیراقه، لایه‌نگری سهدرن و قسه‌ی مه‌رجه‌ی بۇ موقه‌لیده‌کانی "قورسای خۆی هه‌یه. هه‌روه‌ها دڤی پڭگه‌ی "تایه‌توللا" سیستانیش بوو که سهدریه‌کان له‌ مملانییه‌کاناندا له‌گه‌ل چوارچڤوه‌ی هاوئاهاه‌نگی، بۇ بالانسی ره‌وایی ئایینی و جه‌ماوه‌ری که‌لکیان لڤه‌رده‌گرت. بۆیه موقته‌دا سهدر له‌ وه‌لامی "تایه‌توللا" حائیری دا که داواي له‌ شیعه‌کان و "موقه‌لیده‌کانی" خۆی کردبوو که ئیدی پرس و را به‌ رابه‌ری ئیران بکه‌ن، گوتبووی "نه‌جه‌فی ئەشرف شوینی مه‌رجه‌یه‌ته" وه‌ک نامازه‌یه‌ک بۇ مه‌رجه‌یه‌تی "تایه‌توللا" سیستانی.

زۆر سه‌رنج‌راکڤیشسه که پڤستر له‌ تۆماره ده‌نگیه‌کانی نووری مالیکیشدا، باسی مه‌رجه‌ی ئایینی به‌ ناوی "تایه‌توللا میرزا" هاتبوو که گوايه فه‌تواکە بۇ شه‌ر ناماده‌یه!

له‌ ماوه‌ی رابردوودا گوشاره‌ سیاسی و ئایینییه‌کان بۇ رڤه‌ری ره‌وتی سهدر به‌ جۆرڭ زیادیان کرد که ره‌نگه به‌ پڤویستی زانیڤت جارڤي دیکه ئەوه به‌ بیر هه‌مووان بڤنڤته‌وه که پرۆسه‌ی سیاسی به‌بن ئەو تڭده‌چڤت و ئالۆزی عیراق ده‌گرڤته‌وه. ئەوه‌ی له‌ رۆژانی رابردوودا روویدا، گرڤی و دواتریش پڭدادانی کۆنترۆلکراو بوو که سه‌ره‌نجام هڤز و توانای سهدری بۇ تڭدانی یارییه‌کان له‌ چوارچڤوه‌ی هاوئاهاه‌نگی و ته‌نانه‌ت بۇ کۆنترۆلکردنه‌وه‌ی گرڤیه‌کان پیشاندايه‌وه.

پڤچه‌وانه‌ی ئەو دیدگایه‌ی که پڤیوابوو شه‌رڤي نڭوخۆی گه‌وره‌ی شیعی رووده‌ات، ئەمه له‌ سه‌ره‌تاوه دیاربوو که ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر شه‌ریش روویدات ئەگه‌ری گه‌وره‌بوون و درڤه‌کڤشانی زۆر نییه، چونکه به‌رله هه‌موو شتڤک، سهدر له‌ رڭگه‌ی "ده‌ستله‌کارکڤشانه‌وه‌کە"، ده‌رگایه‌ی کراوه‌ی بۇ کۆنترۆلکردنی دۆخه‌که له‌ ده‌ستی خۆیدا هیشتبوووه‌وه وه‌ک ئەوه‌ی که کردی. تایه‌توللا سیستانیش قسه‌ی کۆتایی خۆی نه‌کردبوو. هه‌روه‌ها سه‌ره‌پای زیادکردنی گوشاره‌ سیاسی و ئایینییه‌کان بۇ سهدر، هیشتا هه‌موو لایه‌نه‌کانی چوارچڤوه‌ی هاوئاهاه‌نگیش خوازباری گرڤکردنی زیاتری دۆخه‌که نه‌بوون. ئەمه‌ بڭگه له‌وه‌ی که لانیکه‌م له‌م وه‌ختانه‌ی ئیستادا، پالنه‌رڤي ده‌ره‌کی به‌هڤز نه‌بوو بۇ ئەوه‌ی که شه‌رڤي نڭوخۆی شیعه گورتر بکات. به‌ده‌ر له‌وه‌ش، شه‌رڤي نڭوخۆی شیعه ده‌یتوانی کارگه‌ری له‌سه‌ر بازاری نه‌وت، هه‌روه‌ها بازارڤي 40 ملیونی بۇ ده‌ر و دراوسڤیه‌کانیشی دابڤت که جڭگه‌ی په‌سه‌ندی کۆمه‌لگه‌ی نڭوده‌وله‌تی نییه.

ئڤستا چی رووده‌ات؟

له‌ دواي هه‌لبژاردنه‌وه تائڤستا، سهدر چه‌ند جارڤي ده‌رفه‌تی به‌ چوارچڤوه‌ی هاوئاهاه‌نگی دا تاوه‌کو حکومه‌ت پڭکه‌وه‌بن. وه‌ک مۆله‌ته چل رۆڤیه‌که، کشانه‌وه‌کە له‌ په‌رله‌مان و دواي ئەوه‌ش نوڤزه‌کە سهدر که تڤیدا جه‌ختی کردبوو له‌وه‌ی که ده‌کرڤ حکومه‌ت پڭکه‌وه‌ بنڤن، به‌لام چه‌ند مه‌رچڤي بۇ دانابوون. له‌به‌رامبه‌ردا، چوارچڤوه‌ی هاوئاهاه‌نگی به‌ به‌رڤرڤکردنی محهمه‌د شیاع سوودانی که سهدریه‌کان وه‌ک کۆپی دووه‌می مالیکی سه‌یریان ده‌کرد و هه‌وه‌رها له‌ رڤی به‌یاننامه‌یه‌که‌وه که گوايه رڭگه‌ ناده‌ن به‌و گۆرانکاریانه‌ی که مسته‌فا کازمی سه‌رۆکوه‌زیران له‌ هه‌ندڤ پۆستی وه‌ک ده‌زگای هه‌والگری و نوسڤنگه‌کە خۆیدا کردوونی، ئەو ترسه‌یان لای سهدر گه‌وره کرد

كە نەكا دواي پىكەوونانى حكومەت، ھەولەكانى چوارچىوھى ھاوتاهەنگى بۇ سېرنەوھى ئەو زياتر بىن. ئەمە رىك ئەو ترسە بوو كە پىشتر چوارچىوھى ھاوتاهەنگى لە حكومەتتىكى سەدرى ھەيبوو! ئەوان پىنانوابوو كە ئەگەر سەدر بە تەواوى جەلھوى دەسەلات بگرىتە دەست، ئىدى ئەوان دەسپىتەوھ.

بە ئەگەرى زۆر، دواي رووداوهكانى ئەو چەند رۇژە، ئىدى باسى رىككەوتنى سەدر و چوارچىوھى ھاوتاهەنگى بۇ ھاوبەشى لە حكومەت كۆتايى ھاتووھ و ئەوھى لە ئاسۆ ديارە ھەر دووبارە كىردنەوھى ھەلبۇزاردنە بە ئەگەرى زۆر. سەرتەنجام ھەردوولا سازشيك لەسەر ئەوھ دەكەن. ئەمە سەرەراي ئەوھى كە لەوانەبە تاوھكو ماوھىكە دىكەش گرزىبەكان بەردەوام بىن. چونكە حكومەتئىش پىكبھىندىت ئەوا ھەموو كات ئەگەرى دەستپىكردنەوھى خۇپىشاندان و ناسەقامگىرى لە ئارادا دەبىت و ئەستەمە لايەنىكىشان بتوانن لە شەرىكى نىوخۇبىدا ئەوى دىكەيان بسپىتەوھ. سەرەراي ئەوھى كە سەدر جەختى لە وازھىنانى خۇى لە سىياسەت كىردەوھ، بەلام "وھزىرەكەى" لە توبتەر گەراندەوھ و بە گوتنى ئەوھى كە "ناھىلن دەستدرىژى بگرىتە سەر خۇپىشاندەران"، ئەو پەيامەى دا كە بەو ئاسانىيە مەيدان چۆل ناكات!